

Роговська Єлизавета Владиславівна

викладач

Житомирський державний університет

імені Івана Франка

Борисенко Наталія Сергіївна

викладач

Житомирський державний університет

імені Івана Франка

ОСВІТА ДОРΟΣЛИХ: ДОСВІД ПОЛЬЩІ

У країнах Європейського Союзу широко пропагується навчання протягом усього життя. Першою метою європейського співробітництва в галузі освіти (включаючи освіту навчання у широкому розумінні) до 2020 року є реалізація ідеї навчання протягом усього життя та мобільності навчання.

У Польщі функціонує багато понять і термінів у сфері політики освіти дорослих, які, в залежності від середовища та контексту, в якому вони використовуються, розуміються по-різному.

Основою політики в цій сфері є:

- зосередження на результатах навчання – з наголосом на якомога ширшому доступі до якісного навчання (незалежно від ситуацій, в яких воно відбувається) та отримання кваліфікації, яка цінується в країні та за кордоном;
- підпорядкування діяльності інтересам осіб, які навчаються в різних ситуаціях (у школі та університеті, під час виробничої практики та курсів, на роботі, в різних організаціях і безпосередньо в повсякденних ситуаціях) та у різному віці
- з акцентуванням на необхідності злагодженості діяльності багатьох установ, інституцій та партнерів;
- рівне трактування, поцінування та пропагування навчання в різних формах і на різних етапах життя – з підкресленням потреби розвитку менш розвинених форм і етапів навчання, особливо дошкільної освіти, практичної освіти, тісно

пов'язаної з потребами економіки та громадянського суспільства, та освіти дорослих, включаючи освіту старших осіб.

Спроби укорінення в сфері польської освіти понять дотичних навчання протягом усього життя, включаючи освіту та навчання дорослих, які збігаються з Європейськими дефініціями, датуються 2013 роком.

Саме тоді уряд ухвалив нові стратегічні документи: «Перспективи навчання протягом усього життя» [1] та «Стратегія розвитку людського капіталу» [2] у яких визначено основні поняття політики навчання протягом усього життя. Ключовими факторами реалізації ідеї такого навчання є уміння, навички, а також створення умов, що уможливають їхній розвиток. Вищезазначені фактори необхідні для зміцнення соціального капіталу, економічного зростання, високої якості життя. Досягненням Польщі у 2019 році у створенні «Інтегрованої стратегії умінь» стало прийняття загальної частини, документа, розробленого в тісному співробітництві між інституціями та зацікавленими сторонами [3].

Важливим документом у проблематиці освіти та навчання дорослих став рапорт «OECD Skills Strategy Poland: Assessment and Recommendations, OECD Skills Studies», представлений у грудні 2019 року [4]. У ньому визначаються можливості та рекомендуються заходи щодо перетворення системи освіти у більш чутливу до потреб ринку праці, заохочення дорослих до участі в навчанні тощо.

У першому півріччі 2020 року суттєвим фактором, що вплинув на хід навчання дорослих, так і на роботу над документами у сфері освіти (особливо тими, що потребують широкого співробітництва та численних консультацій), стали рішення, запроваджені під час тимчасового обмеження функціонування освітнього закладу, підрозділів системи (у тому числі вищої освіти і науки та інших навчальних закладів, а також роботодавців) у зв'язку з профілактикою, протидією та боротьбою з COVID-19. Пріоритетними стали заняття з використанням методів і прийомів дистанційного навчання. Ці рішення мали особливе значення для занять професійно-технічної освіти, які проводилися

лише з теоретичних професійно-технічних предметів та практичних занять, лише тією мірою, що дозволяла використовувати методи та прийоми дистанційного навчання (використання Інтегрованої освітньої платформи матеріалів, розміщених на веб-сайтах, у програмах громадського телебачення та радіо тощо).

У програмних документах, прийнятих у Польщі та в ЄС, а також у законі про освіту Польщі, прописані наступні визначення освіти та навчання дорослих:

1. Під безперервною освітою, визначеною Законом про освіту (уніфікований текст від 07.05.2020 р., ст.4 (30), набрання чинності з 1 вересня 2019 р.) розуміється навчання у школах для дорослих, галузевих школах II ступеня та закладах вищої освіти, а також здобуття та поповнення знань, умінь та професійної кваліфікації у позашкільних освітніх закладах особами, які виконали обов'язок щодо навчання у школі.

2. Освіта дорослих прирівняна до терміну освіта та навчання дорослих. Сфера освіти та навчання дорослих виходить далеко за межі освіти та вищої освіти та традиційних кваліфікаційних курсів та навчання. Освіта та навчання дорослих організовується також у робочому середовищі як практичне навчання, а також в організованих формах діяльності громад. У Польщі не існує повного визначення освіти та навчання дорослих, що, з одного боку, може бути результатом дуже широкого концептуального об'єму цієї категорії, а з іншого боку, відсутності можливості підпорядкування категорії освіти та навчання дорослих, або значної її частини, до однієї адміністративної структури.

3. Навчання дорослих розуміється як навчання на етапі дорослого життя, що становить етап навчання протягом усього життя в різних формах і місцях (у формальному, неформальному та інформальному контексті). У цьому контексті навчання дорослих вписується в послідовність освітньої діяльності, що супроводжує все життя людини від ранніх років до старості. У такому розумінні навчання дорослих ключову роль відіграють набуті уміння, а також ті, що розвиваються та набуваються. У стратегічних документах найчастіше

зустрічається власне визначення «навчання протягом усього життя» та його різні контексти.

За даними Євростату, участь дорослих поляків у освіті та навчанні роками була майже вдвічі нижчою за середній показник по ЄС-28 (у 2019 році він становив 10,8%). В останні роки в Польщі спостерігаються незначні коливання обговорюваного показника, тоді як його середнє значення для ЄС-28 повільно, але неухильно зростає. У 2019 році відсоток дорослих поляків у віці 25-64 років, які беруть участь в освіті та навчання дорослих, становив 4,8% (зафіксовано зниження порівняно з 2018 роком, коли воно становило 5,7%) [4].

У контексті представленої теми заслуговують на увагу видані у 2019 році дослідження з навчання дорослих («Професійна та освітня активність дорослих поляків перед викликами сучасної економіки»¹ та «Суспільство, що навчається. Про освітню діяльність дорослих поляків»²), які представили новий підхід до вивчення освітньої діяльності дорослих у Польщі.

Освіта та навчання дорослих є найбільш диверсифікованою сферою освіти в Польщі, як з точки зору отримувачів, їхнього віку та соціально-професійного статусу, форм навчання, методу підтвердження результатів навчання, особливо неформального та інформального, так і установ, що здійснюють діяльність у цій сфері.

Ідентифікуючи поняття «освіта і навчання дорослих» необхідно звернути увагу на всі сектори соціально-економічної діяльності (установи управління, суб'єкти господарювання та всі недержавні організації). Відповідно до прийнятої мети та організаційної форми в освіті та навчанні дорослих можна виділити: формальну освіту, що завершується видачею загальнонавчального диплома чи атестата; неформальну освіту, яка зазвичай не супроводжується видачею документа, що відбувається в освітніх установах чи громадських організаціях, клубах та гуртках, а також під час індивідуальних занять з репетитором чи тренером; інформальна (спонтанна) освіта – індивідуальна

---

¹ Aktywność zawodowa i edukacyjna dorosłych Polaków wobec wyzwań współczesnej gospodarki.

² Uczące się społeczeństwo. O aktywności edukacyjnej dorosłych Polaków”.

пізнавальна діяльність, що супроводжує повсякденне життя і не обов'язково має цілеспрямований характер.

Резюмуючи зазначимо, що є дві основні причини піднесення освіти і навчання дорослих в країнах ЄС.

По-перше, Європа стала «суспільством, заснованим на знанні» (knowledge-based society). Це означає, що інформація, знання, а також мотивація до їх постійного оновлення та навички, необхідні для цього, стають вирішальним фактором європейського розвитку, конкурентоспроможності та ефективного ринку праці.

По-друге, європейці живуть у складному соціально-політичному середовищі, де повноцінний розвиток особистості стає неможливим без вміння брати активну участь у суспільних процесах і адаптуватися до культурної, етнічної та мовної різноманітності. І лише освіта у найширшому розумінні цього процесу може допомогти успішно впоратися із цим завданням.

ЛІТЕРАТУРА

1. Perspektywę uczenia się przez całe życie. Вилучено із <https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/perspektywa-uczenia-sie-przez-cale-zycie>
2. Strategię Rozwoju Kapitału Ludzkiego. Вилучено із <https://archiwum.bip.kprm.gov.pl/kpr/form/r207696585187,Projekt-Strategii-Rozwoju-Kapitalu-Ludzkiego-2030.html>
3. Zintegrowana Strategia Umiejętności 2030 (część ogólna). (2019). Вилучено із <https://efs.men.gov.pl/wp-content/uploads/2019/08/Zintegrowana-Strategia-Umiejętności-2030-część-ogólna.pdf>.
4. OECD Skills Strategy Poland: Assessment and Recommendations, OECD Skills Studies. Вилучено із <https://doi.org/10.1787/b377fbcc-en>.
5. European Commission·Eurostat·Education and training. Вилучено із <http://ec.europa.eu/eurostat/web/education-and-training/data/main-tables>.